

Drogplan

för gymnasieskolor i Nyköpings kommun
2015

Inledning

Gymnasieåldern är en tid då många ungdomar kommer i kontakt med droger och alkohol. Droger och alkohol orsakar inte bara skador och problem för den enskilde individen och dess familj utan påverkar hela skolans arbetsmiljö, till exempel när det gäller trygghet och studiero, säkerhet och öppenhet. Det är viktigt att all personal på gymnasieskolan läser igenom detta dokument samt diskuterar innehållet. Skolan ska, tillsammans med elever och vårdnadshavare/god man, arbeta för att alla elever får en drogfri gymnasietid.

Alla gymnasieskolor i Nyköpings kommun (kommunala, friskolor och landstingsskola) tar tillsammans med socialtjänsten, Polisen samt kommunens folkhälsosamordnare aktivt ställning mot droger. Därför har vi utarbetat en gemensam drogplan som följer gällande lagstiftning med syfte att förebygga, upptäcka och ingripa mot droger. Skolan räknas som en arbetsplats med samma krav och skyldigheter som andra arbetsplatser och skall vara drogfri. Denna plan bygger på en kombination av tydliga regler, konsekvenser, omtanke och stöd för att förhindra bruk av droger. Vi vill att alla elever, samt att all skolpersonal, ska känna sig trygga i skolan samt erbjuda en miljö där varje elev ges möjligheter till god social utveckling och god kunskapsutveckling.

Vid misstanke om bruk eller vid konstaterat bruk samarbetar skolan med vårdnadshavare/god man, socialtjänsten och i vissa fall polisen. Vårdnadshavare/god man är mycket viktiga i arbetet kring en elev och därför är skolans ambition att alltid samarbeta med dem under hela gymnasietiden.

Drogplanen är uppdelad i fyra delar; Inledning, Förebyggande arbete, Handlingsplan och Frågor och svar. Varje skola bör även ha en separat handlingsplan för tobaksfrågor.

Vision

Vår vision med vår handlingsplan mot droger är att ungdomarna i Nyköpings kommun ska må bra och ha så god självkänsla så att de inte tycker sig behöva någon form av droger.

Mål

- Att behålla våra ungdomar tobaksfria
- Att alkoholdebuten senareläggs
- Att minska antalet ungdomar som provar och brukar droger
- Att medvetandegöra och väcka goda krafter hos alla som arbetar med ungdomarna
- Att på skolan ha nolltolerans för bruk av droger

Definition

Med droger menar vi narkotika, prestationshöjande medel/dopingpreparat, receptbelagd medicin utan giltigt recept, sniffning, substans klassad som hälsofarlig vara eller andra jämförbara substanser. Vår grundprincip är att det ska vara svårt att bruka droger och lätt att få hjälp att sluta. Generellt gäller alkohol och rökförbud på hela skolan inklusive skolområdet.

Lagstiftning

Denna drogplan baseras på en gällande lagstiftning. Här är ett utdrag;

- Enligt narkotikastrafflagen (1968:64) är all befattning med narkotikaklassade preparat kriminaliserat och detta gäller även egen konsumtion. All användning av narkotika jämställs med missbruk. Konsumtion och innehav av även små mängder kan ge upp till sex månaders fängelse. Polis kan ta initiativ till drogtest även utan vårdnadshavares/god mans medgivande.
- Enligt FN:s barnkonvention är skolan skyldig att skydda barn och ungdomar ifrån droger.
- Enligt alkohollagen (2010:1622) skall omyndiga skyddas ifrån alkohol och överlåtelse av alkohol är inte tillåten.
- Enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) är inte alkohol förenligt med en god arbetsmiljö och alkohol får därför inte förtäras i skolans lokaler under skoltid. Alkohol får inte heller förvaras i skolan. Lagen säger även att ohälsa och olycksfall, bland annat orsakade av droger, skall förebyggas.
- Enligt tobakslagen (1993:581) är det inte tillåtet att röka inom skolans område.
- Enligt skollagen (2010:800) skall skolan motverka missbruk av droger.
- Enligt socialtjänstlagen (2001:453) har skolan skyldighet att göra en anmälan om en elev använder eller misstänks använda droger.
- Enligt dopninglagen (1991:1969) är all icke medicinsk befattning med dopingklassade preparat kriminaliserat och detta gäller även egen konsumtion.
- Enligt lagen om förstörande av vissa hälsofarliga varor (2011:111) har Polisen rätt att omhänderta och förstöra vissa hälsofarliga varor.

Tabell. Tillåtligheten för skolor att vidta olika tvångsåtgärder.

Åtgärd	Tillåtlighet
Omhändertagande av föremål.	Får företas under förutsättning att föremålet är tillgängligt, att föremålet eller dess användning utgör störningsmoment eller fara, att det sker under skolverksamhet och från elev.
Visitation av elevers väskor och kläder.	Får inte företas om eleven har dem på sig eller med sig.
Visitation av elevskåp.	Får företas om dubblettnyckel finns och elev informerats. Beslut av rektor.

Förebyggande arbete

Förebyggande arbete innebär att minimera risken för ohälsa (här; minimera risken för att eleverna brukar tobak, alkohol och andra droger). För detta krävs kunskap om vilka faktorer som påverkar beteendet negativt respektive positivt, de så kallade risk- och skyddsfaktorerna. Här är några exempel på faktorer som påverkar barn och ungas hälsa (och bruket av tobak, alkohol och andra droger):

Skyddsfaktorer

- Skolnärvaro
- Betyg/skolframgång
- Trivsel i skolan
- Goda sociala relationer
- Positiv förstärkning av lärare
- Tydlighet (regler, krav, förväntningar, struktur i skolvardagen)
- Strukturerad och innehållsrik fritid
- Dialog mellan skola och vårdnadshavare

Risikfaktorer

- Bristande intresse generellt
- Minskad motivation för skolarbetet
- Avsaknad av fritidsverksamheter
- Försämrade skolresultat
- Upprepad ogiltig frånvaro
- Aggressivitet och våldshandlingar
- Rökning (riskfaktor för narkotikaanvändning)
- Avsaknad av social kontroll/sociala kontrollmekanismer

Risikfaktorerna behöver inte vara tecken på att eleven använder droger men med en kontrollerad uppföljning av exempelvis skolprestation, närvaro och elevens välmående ökar chansen för att sätta in stödjande insatser oavsett bakomliggande orsak.

Undervisning

Enligt *Läroplan för de frivilliga skolformerna* (Lpf 94, Skolverket) har rektorer ett särskilt ansvar för att eleverna får kunskap om riskerna med tobak, alkohol och andra droger. Exakt hur denna undervisning ska bedrivas finns det inga riktlinjer eller rekommendationer kring. Men då alla elever enligt läroplanen generellt ska kunna använda sina "kunskaper som redskap för att kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden" är det underförstått att den så kallade ANDT-undervisningen¹ ska innefatta både faktakunskap och olika typer av värderingsövningar som påverkar attityd och beteende. Enligt Folkhälsomyndigheten ska skolans ANDT-undervisning ge eleverna kunskap och förståelse om:

1. Bakgrunden till gällande lagar och regler kring ANDT

Det är till viktigt att ungdomar förstår att Sveriges restriktiva drogpolitik med exempelvis rökförbud på restauranger, förbud mot alkoholreklam samt åldersbegräsning på köp av alkohol och tobak har betydelse på vår konsumtion.

¹ Alkohol, Narkotika, Dopning och Tobak

2. Hur reklam och media påverkar konsumtionen

Ungdomarna behöver lära sig att vara kritiska till reklam och få en insikt i hur deras tobaks-, alkohol-, doping och narkotikabruk påverkas genom TV- och internetreklam.

3. Hur information, rön och myter ska värderas

Att ge unga verktyg för att kritiskt kunna värdera budskap om olika droger är en angelägen uppgift för skolan. På nätet sprid snabbt myter om exempelvis cannabis.

4. Konsekvenserna för den egna hälsan

Även om ungdomar i Sverige har en relativt god kunskap om de negativa effekterna av droger är kunskap en färskvara. En kontinuerlig undervisning kring fakta och konsekvenser behövs då det ständigt dyker upp nya droger och lagar samt på grund av att det hela tiden kommer nya elever.

5. Hur det kan vara att växa upp i missbruksmiljöer

Även om det kan vara jobbigt för lärare att ta upp dessa frågor är det viktigt att sprida budskapet att man som barn i en familj med missbruksproblematik inte är ensam. Vart femte barn lever i en missbruksmiljö.

I bilagan finns det dels en förteckning över undervisningsmaterial och informationskällor som Folkhälsomyndigheten rekommenderar dels rapporter och handböcker som Skolverket hänvisar till vid planering av ANDT-undervisning i skolan.

Fyra hörnstenar

Enligt Folkhälsomyndigheten finns det fyra hörnstenar att forma skolans förebyggande ANDT-arbete kring:

- **Klassrummet** – lärarens förhållningssätt och ledarskap speglar klimatet i klassrummet. Det är viktigt att ANDT-undervisningen innehåller både faktakunskap, praktiska övningar om värderingar och ställningstagande samt diskussioner om "majoritetsmissförståndet".
- **Vårdnadshavare/god man** – ett gott samarbete och dialog mellan skola och vårdnadshavare/god man ökar chansen för att elevernas närvaro och skolprestation förbättras. Det finns också stora fördelar med att forma rutiner för hur skolan kan involvera vårdnadshavare/god man i det förebyggande arbetet kring tobak, alkohol och andra droger. Vårdnadshavare/god man bör till exempel få kunskap om riskerna med användandet, en nulägesbild av konsumtionen av tobak, alkohol och droger bland Nyköpings ungdomar samt tips och råd hur de kan hantera och bemöta ungdomarna i frågan.
- **Elevhälsan** - elevhälsans arbete respektive samarbete med den pedagogiska verksamheten är jätteviktig. Elevhälsan kan via elevbesök och hälsosamtal identifiera riskfaktorer kring eleven. Elevhälsan har en god sakkunskap och kan medverka i undervisningen, på föräldramöten samt vara ett stöd vid framtagande av policydokument och handlingsplaner.
- **Fritid** – en innehållsrik och strukturerad fritidsverksamhet är en jätteviktig skyddsfaktor för ungdomar. Forskning visar att en meningsfull fritid med goda kompisrelationer och

eventuellt en trygg vuxenkontakt via exempelvis föreningslivet minimerar dels risken för att hamna i ett utanförskap dels risken för att börja använda tobak, alkohol och andra droger. Ett nära samarbete mellan skola och föreningsliv är därför mycket betydelsefullt.

Förebyggande arbete i Nyköping

Undervisning

Undervisningen ska innefatta både faktakunskap och värderingsövningar/diskussioner i form av:

- Kunskap om riskerna och konsekvenserna att använda tobak, alkohol och andra droger.
- Sveriges drogpolitik (lagar och regler).
- Kunskap om hur reklam och media påverkar konsumtionen.
- Kunskap om hur rön och myter kan värderas.
- Kunskap om tobak, alkohol och andra droger ur ett hållbarhetsperspektiv (konsekvenser för miljö, ekonomin och etiska/sociala förhållanden)
- Kunskap om de policys och planer som berör tobak, alkohol och andra droger under skoltid, skolavslutningar, klassresor etc.

Respektive skola bör ha en metodbank eller motsvarande, innehållandes förslag på erkänt verksamma undervisningsmaterial och metoder i form av:

- Handledarmaterial med faktakunskap/exempel och värderingsövningar
- Utbildningar/kurser
- Exempel på policys/handlingsplaner
- Exempel på filmer
- Länkar till hemsidor samt kontaktuppgifter till seriösa organisationer som kan vara till stöd i arbetet

Stödjande verksamhet och samverkan

Skolans elevhälsa består av professionerna psykolog, läkare, kurator, skolsköterska och specialpedagog samt ibland studievägledare. Dit kan både personal, elever och vårdnadshavare/god man vända sig för att få råd, stöd och handledning vid känsla av oro för en elev. Det går också bra att vända sig till polisen och socialtjänstens ungdomsstödjare. Skolledning, skolhälsa, socialtjänst och polis samverkar i förebyggande syfte genom bland annat regelbundna möten.

Skolornas elevhälsa har en övergripande kompetens vad gäller fakta om tobaksvanor samt bruk av alkohol och andra droger bland ungdomar. Elevhälsan har som uppdrag att vara resurstöd vid den ordinarie undervisningen. Vid behov erbjuds elever tobaksavvänjning via enskilda samtal, gruppverksamhet och/eller med hänvisning till andra stödverksamheter och kontaktkällor. Vid misstanke eller uppenbart bruk av alkohol och andra droger finns det särskilda rutiner (läs mer under avsnitt Handlingsplan)

Nyköpings kommuns tillsynsmyndighet prioriterar tobakstillsyn hos tobakshandlare som ligger nära skolor. Tillsynsmyndigheten samverkar med polisen och har enligt Tobakslagen rätt att göra tobakstillsyn på skolgårdar.

Vuxensamverkan

Samverkan med vårdnadshavare/god man i det förebyggande arbetet är mycket betydelsefullt. Vårdnadshavare/god man bör informeras om skolans förebyggande arbete, rutiner och gällande policys samt ha möjlighet att enkelt komma i kontakt med skolan för frågor och funderingar. Vårdnadshavare/god man bör få information om exempelvis nya/aktuella droger som drabbar Nyköping samt få råd om hur de kan bemöta sina barn i frågor om tobak, alkohol och andra droger. I brist på föräldramöten kan information och dialog ske via epost, hemsida och webportal eller motsvarande. Ett annat sätt är att bjuda in till öppna informationskvällar i samverkan med exempelvis polisen och socialtjänsten. Respektive skola har ansvar för att kommunikationen fungerar.

Rutiner för hur och när vårdnadshavare/god man kontaktas vid misstanke eller uppenbart bruk av alkohol eller andra droger beskrivs under avsnitt Handlingsplan.

Aktiviteter utöver ordinarie lektioner och undervisningstid

Det är viktigt att inte glömma de aktiviteter som sker utöver lektionstiden. Drogplanens regler och riktlinjer gäller även på skolresor, skolavslutningar och fester. Sammanfattningsvis gäller följande:

- Ingen elev får bruka alkohol under skoltid
- Misstanke eller uppenbart bruk av droger rapporteras enligt rutiner i handlingsplanen
- Rökning är förbjudet på skolområden
- Bruk av tobak hanteras enligt respektive skolas tobakspolicy

Handlingsplan

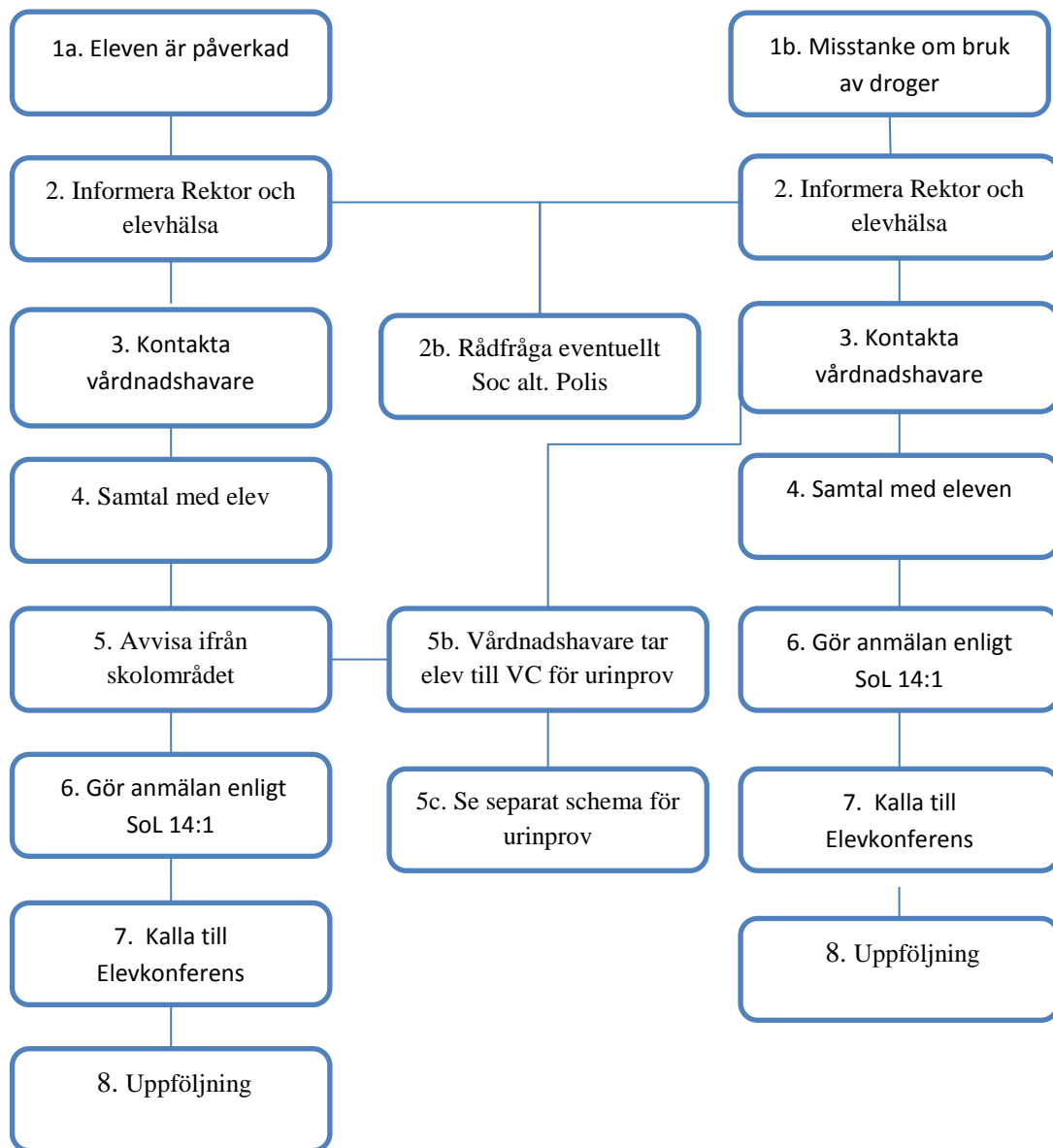
Handlingsplanen är uppdelad utefter tre scenarion;

- Misstanke om bruk av droger omyndig elev
- Misstanke om bruk av droger myndig elev
- Uppenbart alkoholpåverkad elev på skoltid/skolområde

Varje skola ansvarar för att handlingsplanen förankras. Ansvarig är rektor.

Flödesschemat under varje scenariorubrik visar i vilken ordning saker skall ske. De siffror som finns i flödesschemana är endast koder till texten som hör till flödesschemat.

Misstanke om bruk av droger omyndig elev

1a. Eleven är påverkad

Personal bedömer att eleven är påverkad av någonting. Går det inte att samtala med eleven eller om situationen är hotfull eller våldsam, ring 112.

1b. Misstanke om bruk av droger

Misstanke om drogbruk kan baseras på att skolpersonal får information av en annan elev eller att skolpersonal genom egna iakttagelser fått misstankar. Ofta kan de handla om en känsla av att det inte står rätt till med en elev, men att man inte har konkreta "bevis".

2. Informera rektor och elevhälsa

I detta läge ska kontakt tas med rektor (i första hand) och/eller elevhälsa (i andra hand) för samråd. Därefter tas beslut om fortsatta åtgärder.

2b. Rådfråga eventuellt Soc. Alt Polis

Ibland kan man som personal behöva stöttning i att värdera sina iakttagelser. Kan det du ser vara en påverkad elev? Samt att man kan behöva fråga om råd i hur man skall agera. Vid samtal med polis betänk att polisen har absolut anmälningsplikt. Du kan till exempel ringa anonymt och rådfråga.

Polisen kontaktas via telefon 114 14. Socialtjänstens ungdomsstödjare kan ni komma i kontakt med via kommunens växel 0155-24 80 00.

3. Kontakta vårdnadshavare

Om eleven är under 18 år kontaktas vårdnadshavare/god man. I de fall då eleven är myndig får anhöriga kontaktas under förutsättning att eleven ger sitt samtycke utifrån Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Rektor ansvarar.

4. Samtal med elev

Det första samtalet ger eleven en möjlighet att delge sin reaktion på misstanken. Det är viktigt att elevhälsa/rektor i ett samtal förklarar för eleven så konkret som möjligt vad det är som föranleder misstanken samt vad som kommer att hända härnäst. Rektor ansvarar för att detta samtal sker.

5. Avvisa ifrån skolområdet

I de fall där det inte råder några tvivel om att eleven är påverkad till följd av droganvändning har rektor på gymnasieskola med stöd av 5 kap Skollagen (2010:800) rätt att avvisa myndig elev. För omyndiga gäller att vårdnadshavare/god man kontaktas omgående.

Eventuellt beslut om avstängning ska enligt 5 kap Skollagen (2010:800) tas av rektor eller huvudman. Eleven och elevens vårdnadshavare skall ges tillfälle att yttra sig. Innan huvudmannen eller rektorn fattar beslut ska, om eleven är under 18 år, samråd även ske med socialnämnden.

Rektor kan tilldela eleven en skriftlig varning enligt 5 kap. Skollagen (2010:800). Om det bedöms nödvändigt med hänsyn till risken för andra elever och skolans personal får rektor besluta om omedelbar avstängning av en elev enligt 5 kap. Skollagen (2010:800). Rektorns beslut om omedelbar avstängning får inte avse längre tid än en vecka.

Polis kan kontaktas av rektor/elevhälsa för rådgivning eller polisanmälan.

5b. Vårdnadshavare tar elev till Vårdcentral för urinprov

Vårdnadshavare/god man kan ta med eleven till deras vårdcentral och be om ett urinprov. Vårdnadshavare/god man kan ta med eleven till vårdcentralens ordinarie "drop-in" elev tider på provtagningen och få ett gratis urinprov i Nyköping.

5c. Se separat schema för urinprov

Se sid. 14.

6. Gör anmälan enligt SoL 14:1

Beslut tas om anmälan jämlikt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen (2001:453). Rektor är ansvarig för att anmälan görs. Observera dock att alla som arbetar inom skolverksamhet har en enskild skyldighet att anmäla missförhållanden som rör barn.

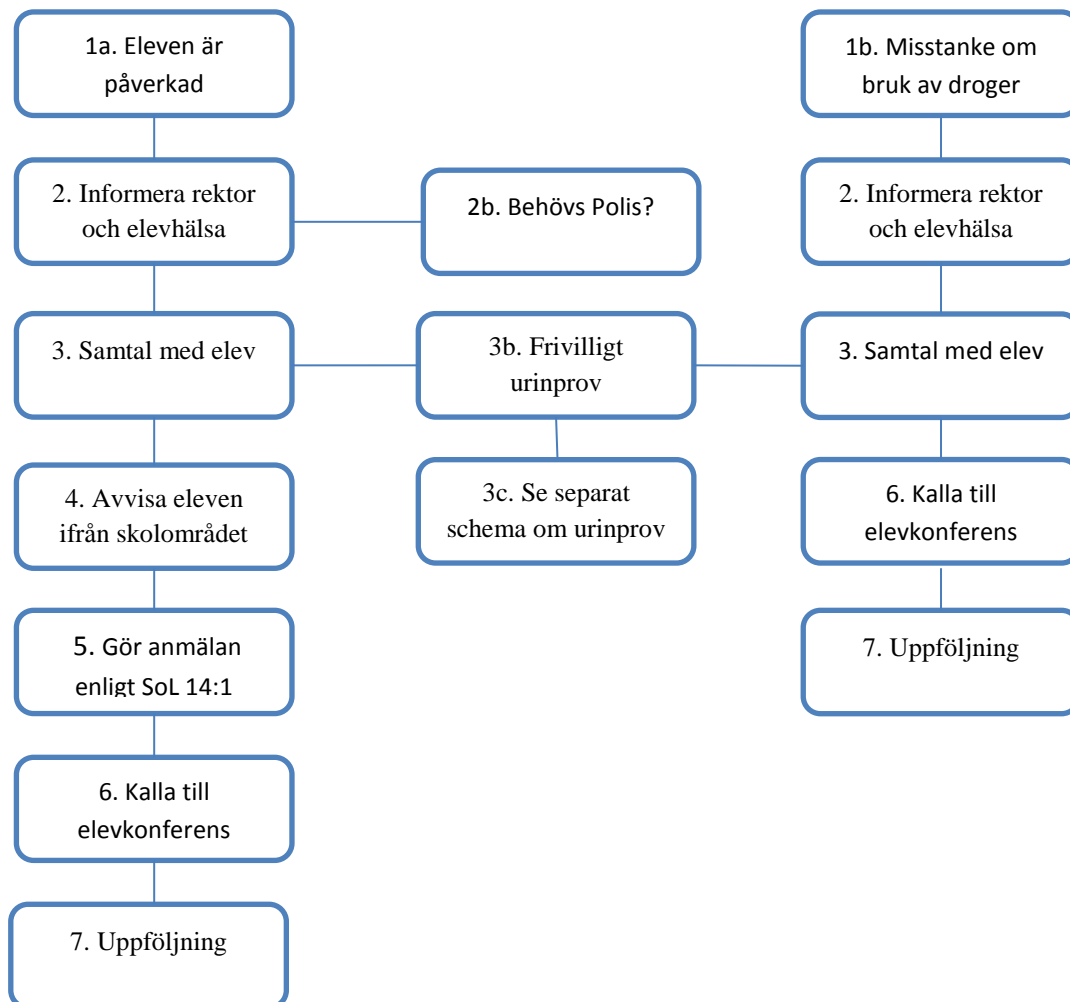
7. Kalla till elevkonferens

Ett åtgärdsprogram och/eller en handlingsplan avseende både den studiemässiga och den sociala tillvaron upprättas i samarbete med elev och vårdnadshavare/god man. Samordning bör ske med socialtjänst i de fall de är inkopplade. Rektor är ansvarig för att detta sker.

8. Uppföljning

Rektor tar ansvar för att samordna insatser och uppföljning runt eleven.

Misstanke om bruk av droger myndig elev

1a. Eleven är påverkad

Personal bedömer att eleven är påverkad av någonting. Går det inte att samtala med eleven eller om situationen är hotfull eller våldsam, ring 112.

1b. Misstanke om bruk av droger

Misstanke om drogbruk kan baseras på att skolpersonal får information av en annan elev eller att skolpersonal genom egna iakttagelser fått misstankar. Ofta kan de handla om en känsla av att det inte står rätt till med en elev, men att man inte har konkreta "bevis".

2. Informera rektor och elevhälsa

I detta läge bör kontakt tas med rektor/elevhälsa för samråd. Därefter tas beslut om fortsatta åtgärder.

2b. Behövs Polis?

Är eleven så påverkad att ni behöver hjälp av Polisen för att hantera situationen akut? Går det inte att samtala med eleven eller om situationen är hotfull eller våldsam. Ring 112.

3. Samtal med elev

Det första samtalet ger eleven en möjlighet att delge sin reaktion på misstanken. Det är viktigt att elevhälsa/rektor i ett samtal förklarar för eleven så konkret som möjligt vad det är som föranleder misstanken samt vad som kommer att hända härnäst. Rektor ansvarar för att samtal sker.

3b. Frivilligt urinprov

Eleven kan ge ett frivilligt urinprov antingen med hjälp av skolsköterskan eller på vårdcentralen. Läs mer under Frågor och svar.

3c. Se separat schema om urinprov

Se sid. 14.

4. Avvisa eleven ifrån skolområdet

I de fall när det inte råder några tvivel om att eleven är påverkad till följd av droganvändning har rektor på gymnasieskola med stöd av 5 kap Skollagen (2010:800) rätt att avvisa myndig elev. För omyndiga gäller att vårdnadshavare/god man kontaktas omgående.

Eventuellt beslutas om avstängning jämlikt 5 kap Skollagen (2010:800) av rektor. Sådant beslut delges utbildnings- arbetsmarknads- och integrationsnämnden via rektor. För omyndiga gäller att vårdnadshavare/god man kontaktas omgående för att ta hem eleven. Beslutet gäller till ärendet prövas slutligt av nämnden. Polis kontaktas av rektor/elevhälsa för rådgivning eller polisanmälan. Rektor kan tilldela eleven en skriftlig varning enligt 5 kap. Skollagen (2010:800). Om det bedöms nödvändigt med hänsyn till risken för andra elever och skolans personal får rektor besluta om omedelbar avstängning av en elev enligt 5 kap. Skollagen (2010:800). Rektorns beslut om omedelbar avstängning får inte avse längre tid än en vecka.

5. Gör anmälan enligt SoL 14:1

Beslut tas om anmälan jämlikt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen (2001:453). Rektor är ansvarig för att anmälan görs. Observera dock att alla som arbetar inom skolverksamhet har en enskild skyldighet att anmäla missförhållanden som rör barn. Observera också att det är möjligt att göra orosanmälningar även på de över 18 år.

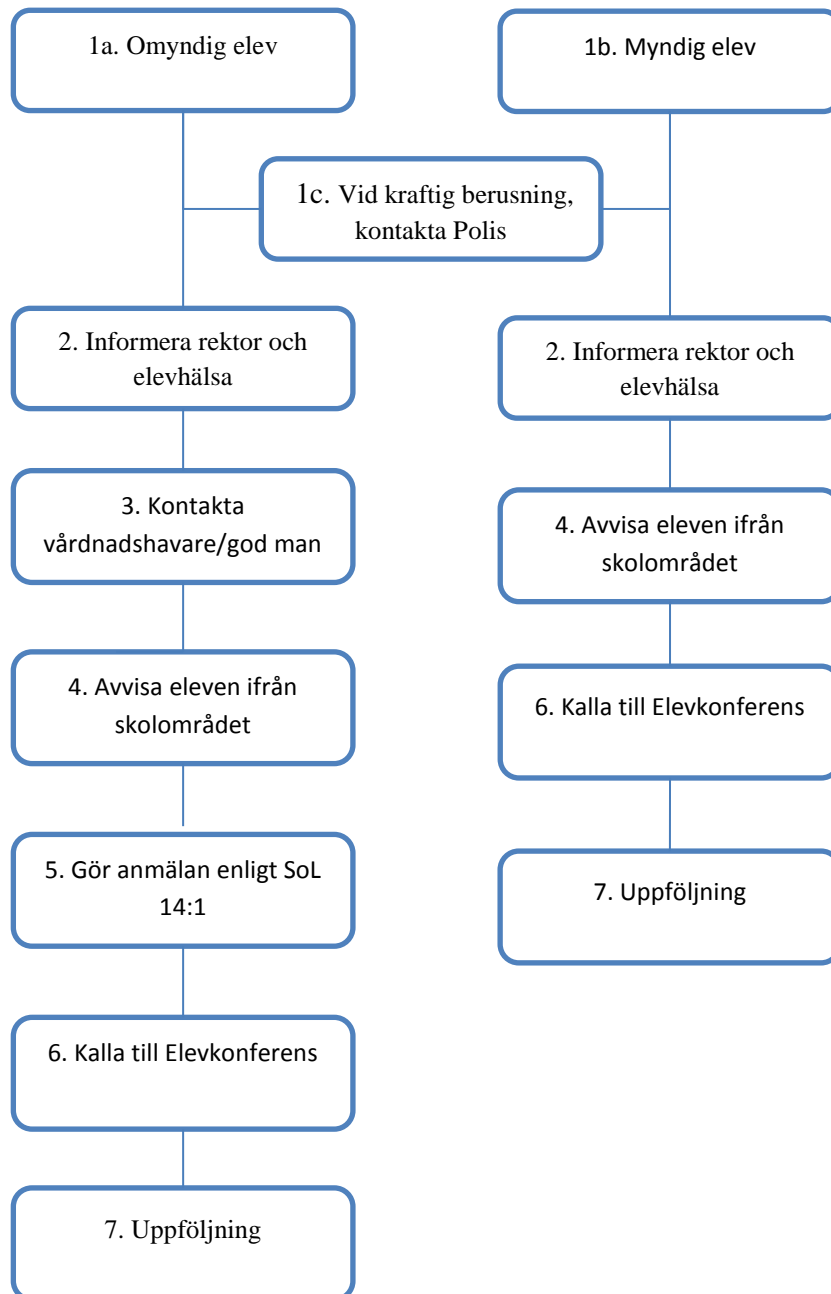
6. Kalla till elevkonferens

Ett åtgärdsprogram och/eller en handlingsplan avseende både den studiemässiga och den sociala tillvaron upprättas i samarbete med elev och vårdnadshavare/god man. Samordning bör ske med socialtjänst i de fall de är inkopplade.

7. Uppföljning

Rektor tar ansvar för att samordna insatser och uppföljning runt eleven.

Uppenbart alkoholpåverkad elev på skoltid/skolområdet

1a. Omyndig elev

Eleven har inte fyllt 18 år.

1b. Myndig elev

Eleven har fyllt 18 år.

1c. Vid kraftig berusning kontakta Polis

Är eleven så påverkad att ni behöver hjälp av Polisen för att hantera situationen akut? Går det inte att samtala med eleven eller om situationen är hotfull eller våldsamt. Ring 112.

2. Informera rektor och elevhälsa

I detta läger bör kontakt tas med rektor/elevhälsa för samråd. Därefter tas beslut om fortsatta åtgärder.

3. Kontakta vårdnadshavare/god man

Om eleven är under 18 år kontaktas vårdnadshavare/god man. I de fall då eleven är myndig får anhöriga kontaktas under förutsättning att eleven ger sitt samtycke utifrån Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

4. Avvisa eleven ifrån skolområdet

Alkoholpåverkad elev ska avvisas ifrån skolan och omhändertas på ett betryggande sätt. Eventuellt beslutas om avstängning jämlikt 5 kap Skollagen (2010:800) av rektor. Sådant beslut delges Utbildnings- arbetsmarknads- och integrationsnämnden via rektor. För omyndiga gäller att vårdnadshavare/god man kontaktas omgående för att ta hem eleven. Beslutet gäller till ärendet prövas slutligt av nämnden. Polis kontaktas av rektor/elevhälsa för rådgivning eller polisanmälan. Rektor kan tilldela eleven en skriftlig varning enligt 5 kap. Skollagen (2010:800). Om det bedöms nödvändigt med hänsyn till risken för andra elever och skolans personal får rektor besluta om omedelbar avstängning av en elev enligt 5 kap. Skollagen (2010:800). Rektorns beslut om omedelbar avstängning får inte avse längre tid än en vecka.

5. Gör anmälan enligt SoL 14:1

För elev under 18 år görs en anmälan till socialtjänsten. Beslut tas om anmälan jämlikt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen (2001:453). Rektor är ansvarig för att anmälan görs. Observera dock att alla som arbetar inom skolverksamhet har en enskild skyldighet att anmäla missförhållanden som rör barn.

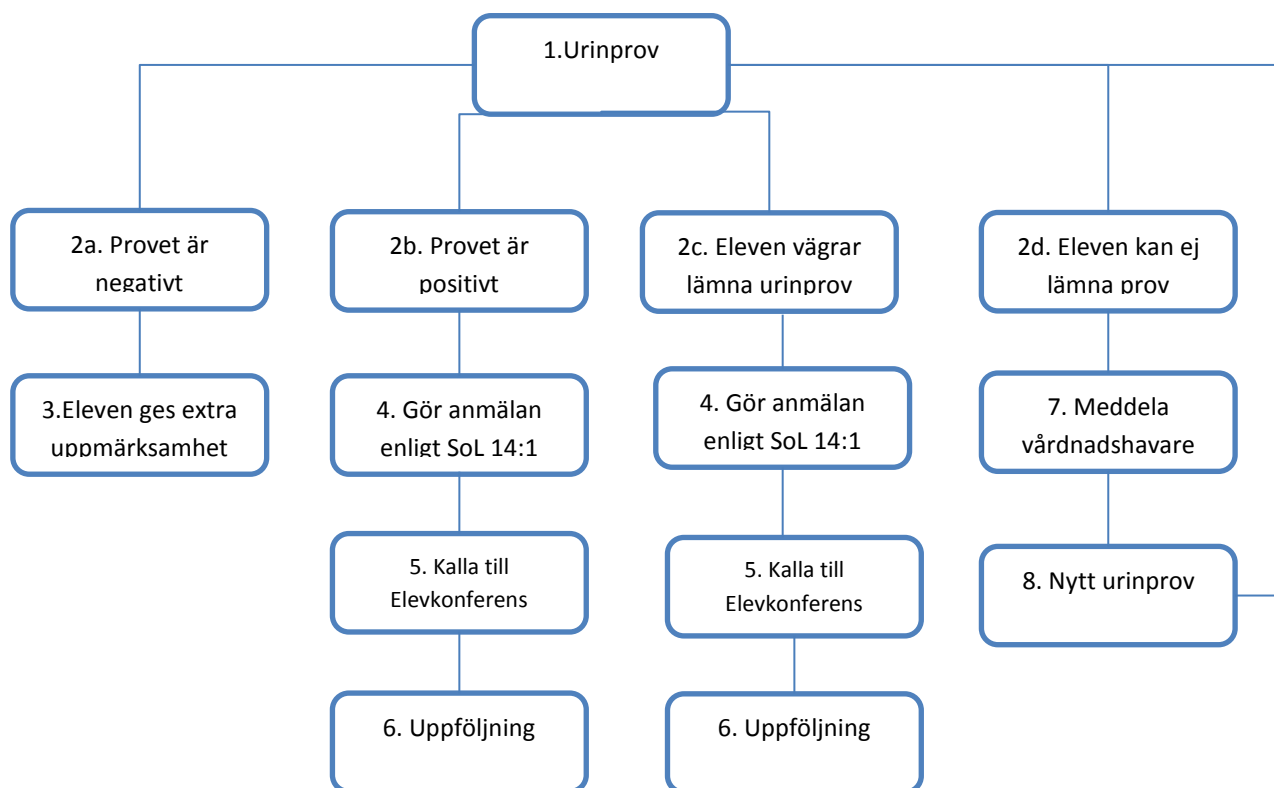
6. Kalla till elevkonferens

Rektor kallar till elevkonferens med elev, vårdnadshavare/god man, mentor och elevhälsa. Ett åtgärdsprogram avseende både den studiemässiga och den sociala tillvaron upprättas i samarbete med elev och vårdnadshavare/god man. Samordning bör ske med socialtjänst i de fall de är inkopplade.

7. Uppföljning

Rektor tar ansvar för att samordna insatser och uppföljning runt eleven.

Urinprov

1. Urinprov

Beslut om att urinprov ska tas fattar vårdnadshavare/god man, den myndiga eleven, av rektor inför farligt arbete på skolan eller av rektor inför frivilliga prov på friskola.

Urinprov tas antingen på vårdcentral eller av skolsköterska. Läs mer under Frågor och svar.

2a. Provet är negativt

Eleven har lämnat de urinprov som överenskommits och resultatet påvisar ingen förekomst av droger. Beroende på den problembild som eleven uppvisat övervägs behovet av andra åtgärder. Att ett urinprov är negativt behöver inte betyda att eleven är helt ren. Många droger, som spice, syns sällan på urinprov.

2b. Provet är positivt

Resultatet visar att eleven har förekomst av en eller flera droger i kroppen. Samtal hålls med eleven som även informeras om fortsatta åtgärder från skolans sida. Eventuellt beslutas om tillfällig avstängning 5 kap Skollagen (2010:800) av rektor. Sådant beslut delges utbildnings- arbetsmarknads- och integrationsnämnden via rektor. För omyndiga gäller att vårdnadshavare/god man kontaktas

omgående för att ta hem eleven. Beslutet gäller till ärendet prövas slutligt av nämnden. Rektor kan tilldela eleven en skriftlig varning enligt 5 kap. Skollagen (2010:800).

2c. Eleven vägrar lämna urinprov

Det går inte att tvinga någon till provtagning. Endast polisen har sådana befogenheter om polisen fattar misstanke om narkotikapåverkan. Eleven informeras då om att detta innebär att misstanken kvarstår och andra åtgärder kommer att vidtas. Vårdnadshavaren/god man informeras snarast möjligt. Ett åtgärdsprogram avseende både den studiemässiga och den sociala tillvaron upprättas i samarbete med elev och vårdnadshavare/god man. Samordning bör ske med socialtjänst i de fall de är inkopplade.

2d. Eleven kan ej lämna prov

Ibland är det svårt för en elev att lämna ett urinprov. Eleven skall då lämna ett nytt prov vid ett senare tillfälle.

3. Eleven ges extra uppmärksamhet

Eleven kanske inte var påverkad och känner sig orättvist behandlad. Eleven kanske var påverkad men fick ändå ett negativt prov. Regelbunden uppföljning av studieresultat och närvaro sker i samarbete med vårdnadshavare/god man.

4. Gör en anmälan enligt SoL 14:1

Beslut tas om anmälan jämlikt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen (2001:453). Rektor är ansvarig för att anmälan görs. Observera dock att alla som arbetar inom skolverksamhet har en enskild skyldighet att anmäla missförhållanden som rör barn.

5. Kalla till elevkonferens

Ett åtgärdsprogram avseende både den studiemässiga och den sociala tillvaron upprättas i samarbete med elev och vårdnadshavare/god man. Samordning bör ske med socialtjänst i de fall de är inkopplade.

6. Uppföljning

Rektor tar ansvar för att samordna insatser och uppföljning runt eleven.

Detta innebär att rektor/elevhälsa tar över ansvaret för eventuella vidare åtgärder. Samråd sker vid behov med berörd mentor.

7. Kontakta vårdnadshavare

Om det är en omyndig elev som inte kan lämna prov kontakta dess vårdnadshavare/gode man om detta.

8. Nytt urinprov

Börja om i toppen av flödesschemat.

Frågor och svar

Är det tillåtet att visitera elevskåpen?

Elevskåpet är inte ett privat utrymme för eleven. Det är alltså tillåtet att öppna elevskåpen för visitation dock under förutsättning att eleverna har klart för sig under vilka premisser skåpen disponeras, det är olika mellan skolor. Skolan måste därför informera eleverna om att dessa utrymmen endast är avsedda för litteratur och skolhjälpmedel då de tilldelas. Viktigt att notera är dock att skolledningen vid visitation inte får öppna stängda väskor som förvaras i skåpen då de i sig är slutna förvaringsställen. Det är inte tillåtet för skolan att visitera elevskåp till vilka endast eleven själv har nyckel, eftersom skåpet då utgör ett slutet förvaringsställe.

Är det tillåtet att kroppsvisitera en elev?

Enligt regeringsformen (RF 2 kap, 6 § och 12 §) är varje medborgare gentemot de allmänna skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång. Till det allmänna räknas även den offentliga skolan och tillhörande personal varför det inte är tillåtet.

Vilka regler gäller kring avstängning av elev?

Enligt Skollagen (2010:800) kan gymnasieskolan vidta ett flertal åtgärder för elevernas tillrättaförande; utvisning ur undervisningssalen, kvarsittning, skriftlig varning, tillfällig omplacering och avstängning. Avstängd elev får inte få vistas på skolan.

Vad innebär egentligen tobakslagen?

Tobakslagen (1993:581) säger att rökning är förbjuden i alla lokaler som är avsedda för barn- och ungdomsverksamhet. Likaså är rökning förbjuden på skolgårdar och liknande ytor utomhus i anslutning till barn- och ungdomsverksamheter. Det är förbjudet att ha en anvisad plats för rökning på skolgården samt att hänvisa till områden i anslutning till skolan. Rökförbudet gäller dygnet runt. Det är rektor som är ansvarig för att lagen följs. Tillsynsansvaret ligger hos den kommunala tillsynsenheten, miljö och hälsoskyddsnämnden.

Det är viktigt att skolpersonalen, gärna tillsammans med elever och vårdnadshavare/god man, bestämmer hur man ska agera om någon röker på skolgården och att alla, skolpersonal såväl som elever, konsekvent håller sig till dessa riktlinjer. Det är ett tydligt sätt att visa att skolans vuxna tar lagens bestämmelser på allvar och framförallt att de bryr sig om elevernas hälsa och vardagsmiljö. Respektive skola bör ha en egen tobakspolicy. Ansvarig är rektor.

Tobakslagen innefattar inte snusning men tydliga riktlinjer kring detta är viktigt för skolans förebyggande arbete. Det finns i dagsläget ingen lagstiftning som reglerar rökning på *skoltid* endast *skolområde*.

Vad säger lagen om langning/innehav av alkohol, narkotika och doping?

Langning av alkohol, narkotika och dopingpreparat är en kriminell handling och ska anmälas till polis av rektor. Elever under 20 år kan inte införskaffa alkohol utan att det föregåtts av langning, förutom

öl upp till och med 3,5 % (det som tidigare kallades folköl), där gränsen är 18 år. På skolområdet är alkoholförtäring förbjuden.

Narkotiska preparat eller dopingpreparat (som ej föreskrivits av läkare) får enligt svensk lagstiftning inte användas eller innehas på skolområdet eller annan plats. Polisanmälan görs av rektor.

Vad gäller vid Arbetsplatsförlagt arbete (APL)?

Vid misstanke om eller upptäckt av att elev är påverkad av alkohol, narkotika eller läkemedel för icke medicinskt bruk ska eleven omedelbart avstängas från sin APL. Åtgärdsprogram upprättas.

Är det tillåtet att skolan utför alkoholutandningsprov?

Alkoholutandningsprov kräver lagstöd för att få genomföras med hänsyn till bestämmelserna i 2 kap. 6 § RF om skydd mot påtvingat kroppsligt ingrepp men enligt skolinspektionen gäller detta bara skolor som finns i den offentliga förvaltningen det vill säga detta berör inte friskolor.

Får skolan utföra drogtest på elev?

Skolinspektionen har tagit ställning till drogtest i skolan vid flera tillfällen. Så här tolkar myndigheten lagen.

”Allmänt

Det finns inte någon lag som direkt förbjuder drogtest i skolan. Alla medborgare har dock rätt enligt grundlagen att säga nej till påtvingade kroppsliga ingrepp. Därför kan inga drogtest genomföras i skolan utan att det finns ett fullt och reellt samtycke från eleven, och vårdnadshavarna om eleven inte är myndig. Det är viktigt att komma ihåg att en elev alltid har rätt att avstå från att delta i ett test utan att behöva förklara varför, även om man tidigare har samtyckt. Om skolan ändå vill att eleven genomför ett test bör kontakt tas till exempel med polisen eller socialtjänsten, som kan tvinga en person att göra ett test i vissa fall.

Slumpvisa drogtest

Skolinspektionen säger nej till slumpvisa drogtest i grundskolan och i gymnasieskolan, eftersom det är i princip omöjligt att säkerställa att testerna sker med fullt och reellt samtycke från eleven, och vårdnadshavare för omyndiga elever.

JO har i ett beslut slagit fast att frivilliga drogtest i sig inte strider mot grundlagen. JO påtalar behovet av att medverkan ska vara fullt frivillig. Skolinspektionen gör ingen annan bedömning än JO. Frivilliga drogtest är tillåtna. Skolinspektionen menar dock att det är svårt i praktiken att avgöra om reell frivillighet föreligger. Om frivilligheten inte kan säkerställas blir drogtesterna påtvingade i grundlagens mening. En noggrann prövning av frivilligheten måste göras från fall till fall.

Drogtester på förekommen anledning

*Skolinspektionen säger ja till drogtest på förekommen anledning, om de sker med fullt och reellt samtycke från eleven, och vårdnadshavare för omyndiga elever. Det kan till exempel handla om överenskomna drogtest som skolan genomför inför vissa **farliga moment**. Det kan också handla om att man **misstänker att en elev är drogpåverkad**. Även i detta fall har en elev alltid rätt att avstå från att delta i testet, utan att behöva förklara varför.*

Vid misstanke om drogmisbruk hos en elev bör skolan alltid ta kontakt med berörda myndigheter, som socialtjänsten, polisen och sjukvården.”

Källa: <http://www.skolinspektionen.se/sv/Rad-och-vagledning/Stallningstaganden/Drogtester/>

Hur är ärendegången vid HVB-hem för ensamkommande när boendet misstänker bruk av droger hos elev?

Boendet kontakter god man och ungdomens handläggare som via remiss till vårdcentralen beställer drogtest. Handläggaren tar kontakt med god man. Om testet är positivt meddelar god man skolan. Socialtjänsten är sammankallande vid alla drogärenden gällande de ensamkommande ungdomarna. Om rektor beslutar avstängning ska rektor förutom huvudmannen även meddela god man, boendet och handläggaren.

Hur går en polisanmälan till?

De kommunala skolorna finner information och riktlinjer om detta på IN under fliken "Barn och unga som far illa". Övriga skolor skall ha rutiner upprättade för detta.

När skolan gör en polisanmälan angående brott så utreder polisen brottet för att sedan lämna över ärendet till åklagaren som i sin tur bestämmer åklagaren om denne ska väcka åtal. Åklagaren kan även besluta att ge strafföreläggande (böter) och då väcks inte åtal i tingsrätten.

Polis är alltid skyldig att upprätta en anmälan när detta sker bör anmälaren ha tillgång till personuppgifter för de personerna som anmälan berör. Alla har rätt att göra polisanmälningar dvs man behöver inte vänta på beslut från rektor. Men det underlättar ofta arbetet om rektorn gör polisanmälan.

Hur går en anmälan till socialtjänsten till?

Alla som arbetar med barn och unga har anmälningsplikt vid oro till socialtjänsten (SoL 14:1). Rutiner hur detta skall ske skall finnas på alla skolor oavsett huvudman.

Ett tips är att ladda ner och läsa foldern "Till dig som är skyldig att anmäla oro för barn" utgiven av Socialstyrelsen. Den är enkel att googla fram eller så hittar den här; <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2014/2014-6-20>

Vilken personal ska rektor informera under ett pågående ärende?

Elevhälsan är en viktig grupp att informera vid pågående ärenden. Det är viktigt att personal som arbetar med berörd person har kunskap om att det pågår ett ärende och att personalen vet vem de kan vända sig till om det skulle uppstå några frågor. Det är inte alltid säkert att det är det bästa för eleven att all personal vet vad som framkommit i ärendet.

Kan sms och mejl räknas som ett giltigt medgivande från vårdnadshavare/god man gällande drogtest av elev?

Ja, men det är bra om man har en redan upprättad konversation i mediet så att man kan känna sig trygg med att det är rätt person man kommunicerar med.

När har skolan rätt att få del av information från polis, socialtjänst och vårdnadshavare/god man kring en ungdom?

Polisen har en absolut underrättelseskyldighet gentemot socialförvaltningen men samma uppgifter, om de lämnas ut till skolan, kan vara ett brott mot tystnadsplikten och inte omfattas av sekretessbrytande regler i Offentlighets och sekretesslagen. Om vårdnadshavaren, och eleven,

samtycker till att lyfta sekretessen kring ungdomen kan detta ge skolan rätt till att ta del av informationen kring ungdomen.

På vilket sätt kan polisen stötta skolan och eleven i det efterföljande arbetet kring en elev vid konstaterat bruk droger?

Polisen utreder brottet och lämnar vidare utredningen till åklagaren. Polisen kan alltid ta emot nya anmälningar eller tips kring en elev. Om vårdnadshavare till elever under 18 år väljer att undanröja sekretess så kan polisen delta vid efterföljande arbetet.

På vilket sätt kan socialtjänsten stötta skolan och eleven i det efterföljande arbetet kring en elev vid konstaterat bruk av droger?

På vilket sätt det är möjligt för socialtjänsten att stötta är individuellt från elev till elev. Det beror till exempel på om eleven/familjen har tidigare insatser, vilken inställning eleven/vårdnadshavaren/god man har till att ta emot stöd.

Skola, elev och vårdnadshavare/god man är alltid välkomna att kontakta antingen kommunens Ungdomsstödjare eller Mottagningsgruppen Ungdom via växeln 0155-24 80 00 vid frågor.

Vad är SSP?

SSP är en förkortning av ett mötesforum där Skola, Social och Polis medverkar. SSP är ett forum där man kan diskutera företeelser och problem som finns på skolan, enskilda elevers namn utlämnas inte i forumet. Syftet är att de olika aktörerna ska kunna rådfråga varandra och syftar till att få förståelse för andras organisationer och arbete med fokus på skolan och dess elever.

Varför träffas elevhälsan från olika skolor?

Elevhälsan ser väldigt olika ut på gymnasieskolorna och därför träffar elevhälsan, ungdomsstödjarna och polisen. Syftet är att ge varandra en lägesbild och ge råd och stöd till varandra. Elevhälsan är också en grupp som önskat att det behövs tydliga direktiv om hur skolan ska arbeta med elevers bruk av droger och därför bidragit till att detta dokument tagit fram.

Bilaga: Länkar för mer information om förebyggande arbete och fakta om alkohol, narkotika, doping, tobak och andra droger

Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning

www.can.se

Fakta och information om alkohol och narkotika

Folkhälsomyndigheten

www.folkhalsomyndigheten.se

Myndigheten med det nationella ansvaret för folkhälsofrågor
(uppdrag via socialdepartementet)

Skoluppdraget

www.skoluppdraget.se

Stöd till skolor i det förebyggande arbetet (material, föreläsningar mm)

Drugsmart

www.drugsmart.com

Information och stöd kring frågor om alkohol och andra droger,
för ungdomar eller vuxna i ungdomars närhet

Elevhälsan

www.elevhalsan.se

En mötesplats för alla som arbetar inom elevhälsan i skolan.

Ungdomsmottagningen

www.umo.se

Din ungdomsmottagning på nätet

Tobaksnolla

www.tobaksnolla.se

Webbverktyg samt material att ladda ner eller beställa
(för skolor, föräldrar, fritidsgårdar och föreningar)

Fimpaaa

www.umo.se/fimpaaa

Information om sluta-röka-appen Fimpaaa (för ungdomar)

TÄNK OM

www.tänkom.nu

Information om ungdomar och alkohol

Non smoking generation

www.nonsmoking.se

En stödorganisation i tobaksförebyggande arbetet

Cannabishjälpen

www.cannabishjalpen.se

Fakta om cannabis samt stöd vid missbruk

Dopingjouren

www.dopingjouren.se

Fakta om dopning samt stöd vid missbruk

Alkoholhjälpen

www.alkoholhjalpen.se

Stöd om man är orolig för sitt eller någon kompis drickande

Alkoholprofilen

www.alkoholprofilen.se

Gör ett test om du tror att du dricker för mycket alkohol

Tobaksfakta

www.tobaksfakta.se

Senaste informationen om vad som händer i tobaksfrågan, både i Sverige och världen.

Drugnews

www.drugnews.se

Nyhetsbyrå som fokuserar på Alkohol, Narkotika, Doping och Tobak.

UR – Droger och dilemman

www.ur.se/droger-och-dilemman/#

Ett interaktivt undervisningsmaterial

Nyköping Kommuns Folkhälsosamordnare

www.nykoping.se/folkhalsa

Nyköping Kommuns Ungdomsstödjare www.nykoping.se/Omsorg--hjalp/Sarskilda-behov/Faltverksamheten/